WSPÓLNY PUNKT

Sobota, 26 września 2026

60 tytułów / 28 krajów / 17 języków

Trump odrzuca irański plan otwarcia Cieśniny Hormuz

18 działów, najważniejsze fakty i różne głosy redakcji. Czytamy prasę polską i zagraniczną.

TEMAT 1

Bliski Wschód

01 / AMERYKA ŁACIŃSKA

Trump buduje koalicję antynarkotykową w regionie

Satyra redakcyjna: kilka uchwytów współdzieli jeden parasol. Ilustracja AI.

FAKTY

Ameryka Łacińska pogłębia współpracę z administracją Trumpa w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej. USA przekazały Gwatemali dwa tysiące karabinów oraz sprzęt wart 5 mln dolarów - pierwsza taka dostawa od 1977 roku - w ramach sojuszu „Shield of the Americas”. Kolumbia, pod prezydenturą Abelarda De La Espriella, wydała USA Geovany'ego Andrésa Rojasa, pseudonim „Pająk”, przywódcę zbrojnej grupy Border Commands wywodzącej się z byłych bojowników FARC; od sierpnia Kolumbia wydała już 94 osoby.

Kolumbia niedawno przystąpiła do tej samej koalicji co Gwatemala. Równolegle w Brazylii toczą się dwa odrębne wątki polityczne: spór wokół prokuratora generalnego Paula Goneta i jego powiązań z bankierem Danielem Vorcaro oraz kolacja biznesowa z udziałem prezydenta Luli zorganizowana przez Esfera Brasil i Prerrogativas w São Paulo.

GŁOSY PRASY

NZZ i Berlingske opisują to samo zjawisko z różnych stron: NZZ patrzy z perspektywy strategicznej, nazywając politykę Trumpa „doktryną Donroe” i osadzając ją w historii Monroe'a i zimnej wojny, podczas gdy Berlingske relacjonuje konkretny przypadek ekstradycji jako element twardszej linii nowego prezydenta Kolumbii wobec grup zbrojnych, w kontrze do wcześniejszej strategii negocjacyjnej Gustava Petro. Oba źródła są zgodne co do faktu: region konsoliduje się wokół amerykańskiej inicjatywy antynarkotykowej, a rządy prawicowe (Arévalo w Gwatemali, De La Espriella w Kolumbii) chętnie się w nią wpisują.

Brazylijskie teksty Estadão nie wiążą się z tym wątkiem - dotyczą wewnętrznych napięć instytucjonalnych i relacji Luli z biznesem, co pokazuje, że opozycja wobec linii Trumpa (Brazylia Luli nie wspomniana wśród sygnatariuszy „Shield of the Americas”) pozostaje poza głównym nurtem regionalnej narracji bezpieczeństwa. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że USA odbudowują twardą hegemonię w Ameryce Łacińskiej przy współudziale lokalnych rządów, co jest wzorcem możliwym do porównania z debatą o suwerenności i sojuszach w Europie Środkowej.

Źródła: NZZ · Berlingske · Estadão

TEMAT 2

Chiny i Indo-Pacyfik

02 / FLANKA WSCHODNIA

Putin uspokaja Europę, straszy Bałtyk - jak prawica europejska ocenia sygnał z Moskwy

Satyra redakcyjna: wielki dzwon alarmowy wisi nad maleńkim kaskiem. Ilustracja AI.

FAKTY

W piątek w Petersburgu Władimir Putin oświadczył, że Rosja nie przygotowuje żadnych działań zbrojnych wobec Europy i nie ma powodów do eskalacji, a wypowiedzi bałtyckich polityków o zagrożeniu (m.in. estońskiego szefa MSZ Margusa Tsahkny) nazwał prowokacją. Jednocześnie oskarżył Łotwę i Estonię o łamanie praw ludności rosyjskojęzycznej i bezpaństwowców, przypomniał majową decyzję Moskwy o skardze na te kraje do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w Hadze oraz stwierdził, że propozycje pokojowe wobec Ukrainy „leżą na stole”, ale Rosja je „dokładnie przemyśli” po ukraińskim ataku dronowym na Moskwę w nocy 20 września.

Wypowiedzi te padły w okresie ostrzeżeń wywiadów zachodnich (m.in. duńskiego) o rosnącym ryzyku ograniczonego rosyjskiego ataku na państwo NATO oraz doniesień o naruszeniach przestrzeni powietrznej i aktach sabotażu w Europie. Administracja Trumpa zobowiązała się prawnie do wydania niemal całości z 400 mln dolarów pomocy wojskowej dla Ukrainy zatwierdzonych przez Kongres (307 mln), a ukraińska platforma Avengers AI Labs, gromadząca dane bojowe do trenowania AI dronowej, otworzyła się dla brytyjskich firm.

GŁOSY PRASY

Relacja z konferencji Putina jest niemal identyczna we wszystkich pięciu tytułach, które ją opisały (Rzeczpospolita, Die Presse, Echo24, Observador) - różnice są kosmetyczne, a nie interpretacyjne; wszystkie odnotowują ten sam zestaw twierdzeń Kremla bez polemiki własnej, co samo jest znaczące: żadna redakcja nie kwestionuje wprost słów Putina w newsie, komentarz pozostawiając osobnym tekstom. Prawdziwa różnica ujawnia się między NZZ a resztą: Erik Gujer apeluje o realizm i ostrzega, że sama kakofonia alarmistycznych ostrzeżeń (np. niemiecki BND wskazujący rok 2029) służy Moskwie, bo siewa niepewność bez wywoływania realnej gotowości - to nie jest bagatelizowanie groźby, lecz krytyka sposobu, w jaki Zachód o niej mówi.

Il Foglio idzie w innym kierunku, opisując brytyjski serial „The Wargame” jako dowód nieprzygotowania

TEMAT 3

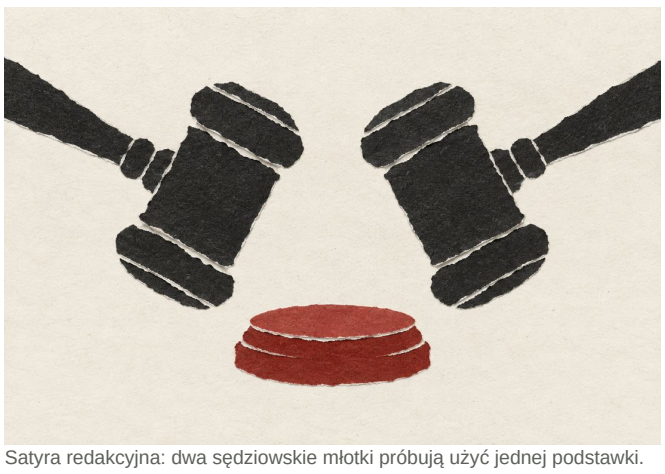
Energetyka i klimat

Zjednoczonego Królestwa, czyli koncentruje się na słabości odpowiedzi, nie na intencjach Rosji. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że żadne z zachodnich mediów nie łączy wprost oskarżeń Putina o Bałtyk z realnym zagrożeniem dla Polski, choć geografia „przesmyku suwalskiego” pojawia się tylko w Rzeczpospolitej jako odniesienie do wcześniejszego tekstu, nie w bieżącej analizie.

Źródła: Rzeczpospolita + Plus Minus · Defense News · Il Foglio · NZZ · Echo24 / Týdeník Echo · Український тиждень (Tyzhden.ua) · Die Presse · Observador

03 / POLSKA

Polska

Satyra redakcyjna: dwa sędziowskie młotki próbują użyć jednej podstawki. Ilustracja AI.

FAKTY

Według zachowanej zajawki wPolsce24 Krajowa Rada Sądownictwa przyjęła uchwałę dotyczącą sytuacji Trybunału Konstytucyjnego. Materiał przytacza krytykę sędziego Kamila Zaradkiewicza i stowarzyszenia Ad Vocem, którzy kwestionują kompetencje Rady do oceniania statusu TK i jego sędziów. Omówienie opiera się na nagłówku i zajawce jednego materiału; pełnego tekstu ani uchwały nie ma w zachowanym zestawie.

GŁOSY PRASY

Źródło przedstawia sprawę z perspektywy krytyków uchwały i eksponuje zarzut przekroczenia kompetencji. W dostępnej zajawce nie ma uzasadnienia KRS ani stanowiska drugiej strony. Można więc wskazać spór o granice kompetencji instytucji, ale nie rozstrzygnąć prawnej oceny uchwały ani traktować partyjnego komentarza jako niezależnego potwierdzenia zarzutów.

Źródła: Sieci (tygodnik) + wPolityce.pl

04 / UE I INSTYTUCJE

Berlińska Lewica wchodzi do koalicji miejskiej - spór o policję i gangi

Satyra redakcyjna: dwie pary okularów inaczej pokazują ten sam budynek. Ilustracja AI.

FAKTY

Dominującym wątkiem dnia jest sytuacja polityczna w Niemczech na styku polityki krajowej i unijnej: Junge Freiheit podaje wynik sondażu ZDF-Politbarometer, w którym AfD osiąga 28 proc. (siedem punktów przed CDU/CSU z 21 proc.), a 79 proc. badanych ocenia pracę kanclerza Friedricha Merza negatywnie. Równolegle WELT, Tichys Einblick, Echo24 i Kronen Zeitung relacjonują zjazd berlińskiej Lewicy (Die Linke), która pod wodzą Elif Eralp głosowała za rozpoczęciem sondaży koalicyjnych z Zielonymi i SPD po zdobyciu 25,7 proc. głosów; spór dotyczy stosunku partii do przestępczości klanowej i wystąpienia gościnnej mówczyni z inicjatywy „Schulstreik gegen Wehrpflicht", na co zareagował sekretarz krajowy Björn Tielebein.

Minister spraw wewnętrznych Badenii-Wirtembergii Manuel Hagel (CDU) zaprosił berlińskich policjantów do przeniesienia się do jego landu. Na poziomie instytucji unijnych i międzynarodowych El Mundo opisuje impas wokół wyboru następcy Antonia Guterresa na sekretarza generalnego ONZ, gdzie administracja Trumpa odrzuca kandydatów krytykujących Izrael, a Il Foglio zwraca uwagę na negocjacje handlowe Komisji Europejskiej z Filipinami po umowach z Mercosurem, Meksykiem, Australią i Indonezją.

GŁOSY PRASY

Linia sporu wewnątrz prawicy przebiega wokół oceny niemieckiej Lewicy: Tichys Einblick formułuje ostry osąd polityczny, pisząc o „islamolewicy" przejmującej władzę w Berlinie i wiążąc to z dziedzictwem Angeli Merkel i Petera Altmaiera, podczas gdy WELT i Kronen Zeitung relacjonują te same wydarzenia bardziej rzeczowo, odnotowując wewnętrzny spór w Linke o dystansowanie się od przestępczości klanowej i antysemityzmu, a czeski Echo24 przejmuje ramę zagrożenia bezpieczeństwa niemal bez komentarza.

W kwestii ONZ El Mundo, źródło liberalno-konserwatywne, ale świeckie i niepowiązane z prawicą narodową, przytacza krytykę Kennetha Rotha wobec Trumpa bez kontrapunktu z prawej strony - inne tytuły w zestawie milczą na ten temat. Il Foglio pisze o polityce handlowej Komisji Europejskiej neutralnie, bez polemiki z liniami niemieckimi czy izraelsko-bliskowschodnimi poruszanymi przez Serbestiyet (krytyka Ömera Koça wobec Zachodu w sprawie Gazy). Dla polskiego czytelnika istotne jest, że spór o Berlin i AfD pokazuje, jak różne redakcje tej samej sceny politycznej mogą prowadzić do skrajnie odmiennych narracji o tym samym zjeździe partyjnym - od suchej relacji po alarmistyczny komentarz.

Źródła: Junge Freiheit · Il Foglio · El Mundo · WELT · Echo24 / Týdeník Echo · Magyar Hang · Contrepoints · Tichys Einblick · Kronen Zeitung · Aftenposten · Serbestiyet · L'Opinion

05 / POLITYKA USA

Szczyt Trump-Xi: rozejm handlowy oceniany od libertarian do jastrzębi

Satyra redakcyjna: lupa odsuwa zasłonę nad urną wyborczą. Ilustracja AI.

FAKTY

Sąd Najwyższy USA w piątek, głosami 6-3, zniósł czasowo blokadę i pozwolił administracji Trumpa używać federalnej bazy SAVE (Systematic Alien Verification for Entitlements) do weryfikacji obywatelstwa wyborców przed listopadowymi wyborami do Kongresu. Sędzia Ketanji Brown Jackson napisała dissent, do którego przyłączyły się Sonia Sotomayor i Elena Kagan, argumentując, że ryzyko dla prywatności przewyższa korzyści. Równolegle Donald Trump i Xi Jinping zakończyli trzydniową wizytę państwową w Waszyngtonie: przedłużono handlowy rozejm z Busan do 10 stycznia i zapowiedziano kolejne spotkania na szczycie APEC w Shenzhen w listopadzie oraz G20 na Florydzie.

Sekretarz stanu Marco Rubio bronił dialogu z Pekinem, porównując go do spotkań USA-ZSRR w czasie Zimnej Wojny. Sąd Najwyższy ma też zdecydować, czy przyjąć sprawę Anibowei dotyczącą przeszukiwania telefonów bez nakazu na granicy USA. Osobno, sondaż Gallupa odnotował 43% pozytywnych ocen socjalizmu wśród Amerykanów - najwyższy wynik od 2010 roku, głównie za sprawą niezależnych.

GŁOSY PRASY

Relacje o decyzji SCOTUS w sprawie SAVE są zgodne co do faktów (6-3, dissent Jackson), a WORLD i Kristeligt Dagblad przywołują tę samą uwagę Jackson, że efekt praktyczny będzie ograniczony, bo prawo już zabrania masowego czyszczenia list wyborczych tak krótko przed wyborami - obie strony sporu de facto godzą się, że orzeczenie ma bardziej symboliczny niż operacyjny wymiar. Linia podziału przebiega gdzie indziej: Reason i libertariańska Cato Institute traktują to jako część szerszego problemu erozji IV poprawki (wraz ze sprawą przeszukań telefonów na granicy), podczas gdy WSJ i FAZ patrzą na szczyt Trump-Xi przez pryzmat starcia z Pekinem o Tajwan i wolność prasy (zakaz dla CNN), a nie przez integrity wyborczą.

Kristeligt Dagblad, jako głos centrowy, dodaje kontekst niepotwierdzonych twierdzeń Trumpa o masowym głosowaniu nieobywateli - element, którego amerykańska prasa konserwatywna nie podnosi. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że spór o bazy danych wyborców i przeszukania cyfrowe na granicy pokazuje, jak głęboko nawet prawica dzieli się w USA na skrzydło bezpieczeństwa państwa i skrzydło libertariańskie broniące prywatności.

Źródła: The Wall Street Journal - Opinion / Editorial Page · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It") · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show · Kristeligt Dagblad · Reason · Contrepoints · FAZ · Jyllands-Posten

06 / BLISKI WSCHÓD

Trump odrzuca irański plan otwarcia Cieśniny Hormuz

Satyra redakcyjna: korba mostu zwodzonego zawiązała się w supeł. Ilustracja AI.

FAKTY

Iran podtrzymał wobec USA propozycję siedmiodniowego planu otwarcia Cieśniny Hormuz - minister spraw zagranicznych Abbas Araghczi mówił o niej przy siedzibie ONZ, wskazując na warunki z czerwcowego porozumienia ramowego: zawieszenie broni (także w Libanie), zwolnienie zamrożonych aktywów, zniesienie sankcji na irańską ropę i zakończenie blokady portów. Według „Wall Street Journal", na które powołują się WELT, Nederlands Dagblad i Berlingske, Donald Trump odrzucił tę propozycję i miał powiedzieć współpracownikom, że po listopadowych wyborach do Kongresu spodziewa się wznowienia uderzeń na Iran.

Trump opublikował na Truth Social mapę Cieśniny Hormuz podpisaną „Trump Strait". Równolegle Arabia Saudyjska przechwyciła nad Rijadem dwa drony i rakietę balistyczną wystrzelone przez wspieranych przez Iran Hutich. Na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ Benjamin Netanjahu wygłosił przemówienie, podczas którego przedstawiciele 70 krajów opuścili salę; premier bronił wojny z Iranem i odrzucił zarzuty o ludobójstwo w Gazie.

GŁOSY PRASY

Trzy tytuły europejskie - WELT, Nederlands Dagblad i Berlingske - relacjonują sprawę Hormuzu niemal identycznie, opierając się na tym samym źródle (WSJ), więc nie ma tu sporu faktograficznego; zgodność ta pokazuje, że wersja o odrzuceniu propozycji i planowanym wznowieniu ataków po wyborach w USA jest traktowana w prasie prawicowej jako pewnik, a nie spekulacja. Różnica pojawia się w tonie wobec Netanjahu: turecki Karar cytuje krytyczne głosy z izraelskiej prasy (Yedioth Ahronoth, Liberman) mówiące o izolacji premiera i porażce jego przemówienia, podczas gdy Daily Wire przenosi punkt ciężkości z samego wystąpienia na protestujących przed ONZ i wykorzystuje sprawę do ataku na samą instytucję ONZ i jej finansowanie przez USA.

Portugalski Observador w zapowiedzi sugeruje selektywność Antónia Guterresa wobec konfliktów niezwiązanych z Izraelem, co wpisuje się w ten sam wątek krytyki ONZ, choć bez konkretów. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że zachodnia prawica zgodnie zakłada realną groźbę powrotu do amerykańskich uderzeń na Iran po 3 listopada, co ma bezpośrednie znaczenie dla cen ropy i bezpieczeństwa żeglugi w Zatoce Perskiej.

Źródła: WELT · Nederlands Dagblad · Berlingske · Karar · Observador · The National Interest · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show

07 / OBRONNOŚĆ I BEZPIECZEŃSTWO

Koszt modernizacji floty i lotnictwa USA i Europy wymyka się kontroli

Satyra redakcyjna: lotniskowiec łączy wielką wtyczkę z parującym czajnikiem. Ilustracja AI.

FAKTY

Włoski konsorcjum Fincantieri i Leonardo podpisał z rządem w Rzymie kontrakt wart 3,7 mld euro na dwa niszczyciele nowej generacji DDX, z dostawami w 2033 i 2035 roku. W USA sąd apelacyjny w Waszyngtonie stosunkiem głosów 2:1 podtrzymał decyzję Pentagonu o uznaniu Anthropic za zagrożenie dla łańcucha dostaw i utrzymał zakaz korzystania z jej AI przez wojsko i kontrahentów zbrojeniowych; sędzia Gregory Katsas napisał uzasadnienie, sędzia Karen Henderson złożyła zdanie odrębne, a równoległa sprawa przed sędzią Ritą Lin w San Francisco pozostaje nierozstrzygnięta.

US Air Force zleciło firmom Magee Technologies, Sierra Nevada Corporation i Northrop Grumman za 17 mln dolarów opracowanie strategii modernizacji łączności satelitarnej bombowców B-52, przy czym koszt jednostkowej modernizacji floty sięga 276 mln dolarów za sztukę. Marynarka USA przyznała firmie Kato Engineering kontrakt 49,3 mln dolarów na system EMALS dla lotniskowców typu Ford, mimo sierpniowego memorandum Donalda Trumpa domagającego się powrotu do katapult parowych. Wielka Brytania sprzedaje Brazylii okręt desantowy HMS Bulwark za 20 mln funtów, a podczas ćwiczeń NATO na Łotwie ogniem z karabinu maszynowego rannych zostało czterech włoskich żołnierzy, jeden ciężko, bez zagrożenia życia.

GŁOSY PRASY

Sprawa Anthropic pokazuje spór wewnątrz administracji Trumpa i sądownictwa: Pentagon (Hegseth, CTO Emil Michael) argumentuje, że wbudowane w Claude ograniczenia etyczne mogą sparaliżować operacje wojskowe, podczas gdy sąd w Kalifornii uznał analogiczny zakaz za bezprawną retorsję za poglądy firmy na bezpieczeństwo AI - Breaking Defense i Defense News relacjonują to niemal identycznie, jako spór branżowy, nie polityczny. Podobne napięcie widać w sprawie lotniskowców: Trump chce powrotu do katapult parowych, a marynarka faktycznie kontraktuje dalej system elektromagnetyczny EMALS, powołując się na lepsze wskaźniki sortii potwierdzone przez admirała Daryla Caudle'a - National Interest odnotowuje to jako ciche niesubordynowanie się floty wobec prezydenta.

Pozostałe doniesienia - włoski kontrakt na niszczyciele, koszty B-52, sprzedaż Bulwarka i incydent na Łotwie - są rzeczowo zgodne między źródłami, bez sporu interpretacyjnego. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że nawet w USA prezydencka wola bywa korygowana przez struktury zamówieniowe i sądy, a koszty utrzymania starzejącego się sprzętu (B-52, stocznie) rosną szybciej niż budżety - co ma znaczenie przy planowaniu polskich zakupów zbrojeniowych i sojuszniczej interoperacyjności.

Źródła: Il Sole 24 Ore · Breaking Defense · Defense News · WELT · The National Interest

08 / CHINY I INDO-PACYFIK

Szczyt Trump-Xi: rozejm handlowy z rezerwacją na kolejne rundy

Satyra redakcyjna: dyplomatyczna filiżanka balansuje na jednym cienkim wsporniku. Ilustracja AI.

FAKTY

Trump i Xi zakończyli w Waszyngtonie trzydniową wizytę państwową, zawierającą ceremonię herbacianą, wizytę w National Archives i kolację. Xi ogłosił dwa kolejne spotkania: podczas szczytu APEC w Shenzhen 18-19 listopada oraz na szczycie G20 w Trump National Doral na Florydzie w grudniu - łącznie czwarte spotkanie obu przywódców w 2026 roku. Strony przedłużyły rozejm handlowy do 10 stycznia 2027 roku, a przedstawiciel handlowy USA Jamieson Greer zapowiedział porozumienie w sprawie wąskiej grupy produktów objętych korzystniejszymi warunkami handlowymi.

Ambasador USA w Pekinie David Perdue ujawnił, że Trump domagał się od Xi zaprzestania pomocy dla Iranu, w tym wykorzystywania chińskich zdjęć satelitarnych do namierzania amerykańskich baz. Równolegle Korea Południowa dokończyła pierwszy egzemplarz myśliwca KF-21 Boramae, a kanadyjskie śledztwo The Bureau opisuje sprawę prania 6,2 mln dolarów powiązaną ze skrzynką pocztową w Markham.

GŁOSY PRASY

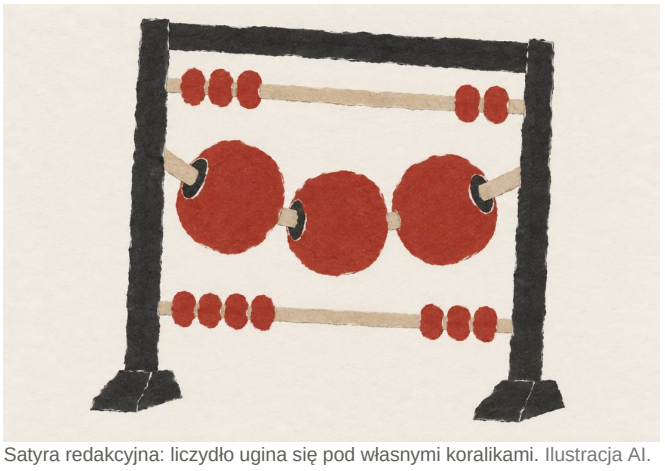
Media agencyjno-informacyjne (AFR, Daily Wire) relacjonują szczyt niemal identycznie, skupiając się na harmonogramie kolejnych spotkań i przedłużeniu rozejmu celnego, bez głębszej oceny ustępstw. Il Foglio idzie dalej i stawia tezę, że Trump oddał Xi „przysługę" w sprawie Tajwanu - akceptując chińską regułę milczenia o wyspie podczas wizyty i przywołując analogię do aneksji Krymu z 2014 roku jako ostrzeżenie przed „miękką" aneksją. Conflits patrzy z kolei od strony Tajpej, podkreślając kruchość „krzemowej tarczy" TSMC jako jedynej realnej gwarancji bezpieczeństwa wyspy, niezależnie od deklaracji Waszyngtonu.

Linia sporu przebiega więc między optyką transakcyjną (Trump jako skuteczny negocjator, zgodnie relacjonowana przez media amerykańskie i australijskie) a optyką geopolityczną (Włosi i Francuzi, którzy widzą w częstych spotkaniach i unikaniu tematu Tajwanu ryzyko strategicznego ustępstwa). Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że żadne ze źródeł nie podważa samego mechanizmu personalnej dyplomacji Trump-Xi, co pokazuje, jak temat Tajwanu może zostać rozmieniony na drobne przy okazji handlowych ustępstw wielkich mocarstw.

Źródła: Australian Financial Review (AFR) · Il Foglio · Conflits - Revue de Géopolitique · The National Interest · The Daily Wire / The Ben Shapiro Show · The Bureau (Sam Cooper)

09 / GOSPODARKA I FINANSE

Alarm na rynkach długu: rentowności obligacji rosną w USA i grożą Europie

Satyra redakcyjna: liczydło ugina się pod własnymi koralikami. Ilustracja AI.

FAKTY

Dominuje temat rosnących rentowności długu i zadłużenia publicznego. Observador (Portugalia) opisuje globalny wzrost oprocentowania obligacji, którego epicentrum widzi w USA po podwyżce stóp Fed, z ryzykiem rozprzestrzenienia na Europę. Contrepoints (Francja) podaje bilans długu Francji za prezydentury Macrona: wzrost z 2231,7 mld euro (99,2% PKB) w maju 2017 do 3536,1 mld euro (117,5% PKB) w marcu 2026, czyli 1304 mld euro w niespełna dziewięć lat.

Il Foglio przedstawia dane Osservatorio Itinerari Previdenziali i UPB: około połowa Włochów nie deklaruje dochodu podlegającego opodatkowaniu, a 19% podatników z dochodem powyżej 35 tys. euro rocznie płaci dwie trzecie wpływów z podatku PIT. Dodatkowo WELT opisuje spór SPD wokół reformy opieki (groźba blokady decyzji rządu w środę), a ABC podaje rewizję wzrostu PKB Hiszpanii przez INE do 2,6%.

GŁOSY PRASY

Teksty nie tyle się spierają, co patrzą na to samo zjawisko z różnych stron: Observador traktuje wzrost rentowności obligacji jako sygnał ostrzegawczy o skali globalnej, Contrepoints i Il Foglio pokazują krajowe mechanizmy narastania długu i nierównomiernego opodatkowania jako konsekwencję decyzji politycznych, a First Things z USA idzie w stronę odmienną - kwestionuje tezę populistów (w tym części administracji Trumpa), jakoby cła mogły odbudować model jednodochodowej rodziny, wskazując dane spisu ludności o wzroście zarobków kobiet przy stagnacji zarobków mężczyzn.

Linia sporu wewnątrz prawicy przebiega więc między nurtem wolnorynkowo-liberalnym (Observador, Contrepoints, Il Foglio, WSJ), który traktuje dług i podatki jako problem dyscypliny fiskalnej, a nurtem narodowo-populistycznym w USA, krytykowanym przez First Things za obietnice bez pokrycia w danych. Przemilczano w większości tekstów pytanie, kto ponosi koszty korekty - poza Contrepoints, które explicite liczy dług na przyszłe pokolenia Francuzów. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że rosnące rentowności obligacji na Zachodzie (USA, Francja, potencjalnie strefa euro) mogą przełożyć się na koszt obsługi polskiego długu i warunki refinansowania budżetu.

Źródła: Observador · Contrepoints · Il Foglio · NZZ · ABC · WELT · Echo24 / Týdeník Echo · Karar · First Things · WirtschaftsWoche · The Wall Street Journal - Opinion / Editorial Page

10 / ENERGETYKA I KLIMAT

Kryzys naftowo-paliwowy i realne koszty polityki energetycznej

Satyra redakcyjna: kłódka zamyka dzióbek kanistra. Ilustracja AI.

FAKTY

Europejscy prawicowi komentatorzy piszą dziś głównie o skutkach globalnego niedoboru ropy i gazu. FAZ opisuje spotkanie amerykańskiej branży naftowej w Austin i ostrzeżenia OECD o kurczących się rezerwach ropy. Norweski Document.no informuje, że Biały Dom rozważa 90-dniowe embargo na eksport diesla, co według analityka Rystad Energy Per Magnusa Nysveena mogłoby podnieść ceny diesla w Norwegii nawet o 15 proc. (do 5 koron więcej za litr).

Czeski Echo24 relacjonuje rządowe środki Andreja Babisza od października: regulację cen paliw, obniżkę akcyzy na diesel z 9,95 do 8,011 Kč oraz nadzwyczajny podatek na marże rafineryjne, który ma przynieść ok. 5,5 mld koron. Osobno NZZ publikuje wywiad z Adrianem Aebim (Schweizer Hagel), który mówi o dramatycznym, suchym lecie 2026 i stratach plonów rzepaku, buraków i ziemniaków sięgających 30 proc., a Echo24 opisuje atak aktywistów tortami na profesora Damiena Ernsta w Liège za jego poparcie dla energetyki jądrowej.

GŁOSY PRASY

Tu nie ma sporu o fakty, raczej różne akcenty tej samej narracji o napiętym rynku energii: FAZ i Document.no patrzą globalnie na ropę i diesel, Echo24 pokazuje krajową odpowiedź polityczną (regulacja cen, podatek windfall), a NZZ i Echo24 dokładają wątek kosztów klimatycznych ponoszonych przez rolnictwo i wrogości wobec atomu. Ciekawy jest inny front: Il Foglio broni decyzji Macrona o opóźnieniu unijnych przepisów o emisjach metanu, argumentując bezpieczeństwem energetycznym, podczas gdy Info.cz relacjonuje w tonie żartobliwym opowieść europosła Zdechovskiego o „ultimatach” wobec Green Dealu w Brukseli - obie pokazują, że opór wobec unijnej regulacji klimatycznej płynie dziś zarówno z Paryża, jak i z frakcji ludowców w Parlamencie Europejskim.

Przemilczany zostaje koszt takich odroczeń dla samego mechanizmu ETS i celów redukcyjnych UE. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że napięcia naftowe i nacisk na rozluźnienie Green Dealu nakładają się w tym samym tygodniu - sygnał, że presja na rewizję unijnej polityki klimatycznej rośnie także w krajach, które dotąd były jej głównymi promotorami.

Źródła: FAZ · NZZ · Document.no · Info.cz · Il Foglio · Echo24 / Týdeník Echo · The Weekly Dish (Andrew Sullivan) · Jyllands-Posten

11 / TECHNOLOGIA I AI

Big tech pod ostrzałem: prywatność, wycieki i manipulacja obrazem

Satyra redakcyjna: hamulec próbuje dogonić chip na rakiecie. Ilustracja AI.

FAKTY

Papież Leon XIV podczas wizyty we Francji (25-28 września) mówił o AI dwukrotnie: w przemówieniu w UNESCO ostrzegł przed "zepsuciem kultury" i podkreślił, że systemy AI korelują dane, lecz nie odpowiadają na pytania o sens życia; w Pałacu Elizejskim po spotkaniu z Emmanuelem Macronem mówił o "raju maszyn" i domagał się, by kwestie etyczne nie były powierzane sztucznej inteligencji. Równolegle Sam Altman (OpenAI) w rozmowie z Axios przyznał na początku września, że najnowsze modele "żeglują po nieznanych wodach" i poparł apel szefa Anthropic Daria Amodei o spowolnienie tempa rozwoju najbardziej zaawansowanych systemów.

Niemiecki minister cyfryzacji Karsten Wildberger domaga się międzynarodowej kontroli nad AI. Google testuje wysłanie czterech chipów TPU na orbitę rakietą SpaceX, sprawdzając możliwość budowy centrów danych w kosmosie. Eksperci (Matthew Stamm z Drexel University, Walter Scheirer z Notre Dame) ocenili jako "wysoce prawdopodobne", że zdjęcie Donalda Trumpa z wizyty Xi Jinpinga opublikowane na Truth Social zostało zretuszowane przez AI.

GŁOSY PRASY

Wypowiedzi papieża (relacjonowane niemal identycznie przez CNA i czeski Echo24) oraz gest Altmana pokazują zbieżność: zarówno autorytet religijny, jak i twórca najbardziej zaawansowanych modeli AI mówią językiem ostrożności i utraty kontroli, choć z innych pozycji - Leon XIV z perspektywy antropologii i etyki, Altman z perspektywy inżynierskiej niepewności. Linia sporu przebiega raczej między poziomem retoryki a poziomem działania: podczas gdy papież i niemiecki minister wzywają do regulacji i etycznych granic, Google i SpaceX testują ekspansję infrastruktury AI poza jurysdykcję ziemską, co pokazuje, że przemysł traktuje ograniczenia regulacyjne jako przeszkodę do obejścia, a nie do przyjęcia.

Sprawa zdjęcia Trumpa pozostaje osobnym wątkiem - nie tyle sporem ideowym, co ilustracją, że retusz AI dotarł już do najwyższych szczebli władzy państwowej, niezależnie od deklaracji o jej zagrożeniach. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że debata o kontroli nad AI toczy się dziś na poziomie deklaracji moralnych i geopolitycznych (Watykan, Berlin, OpenAI), podczas gdy realna infrastruktura - chipy, satelity, centra danych - buduje się bez czekania na wynik tej debaty.

Źródła: Catholic News Agency (CNA) · Rzeczpospolita + Plus Minus · Echo24 / Týdeník Echo · Handelsblatt · WELT · Contrepoints · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It”) · Український тиждень (Tyzhden.ua) · Australian Financial Review (AFR) · top agrar

12 / MIGRACJA I AZYL

Niemcy i Wielka Brytania: reformy azylowe nie działają

Satyra redakcyjna: stempel ma gumkę do ścierania zamiast stopki. Ilustracja AI.

FAKTY

W Wielkiej Brytanii liczba nielegalnych migrantów, którzy od zwycięstwa Labour w 2024 r. przypłynęli łodziami przez Kanał, sięgnęła 83 279 - więcej niż liczy Brytyjska Armia (83 000 żołnierzy); Chris Philp z Partii Konserwatywnej i Nigel Farage z Reform UK komentują to jako utratę kontroli nad granicą. W Ceucie, hiszpańskiej enklawie w Afryce, po masowym przekroczeniu granicy pod koniec lipca funkcjonuje obozowisko ponad tysiąca migrantów na plaży Trampolín, gdzie - jak opisuje ABC - prowadzony jest nielegalny handel uliczny i dostępne są narkotyki, a policja dotąd nie ograniczyła tego procederu.

El Mundo dodaje, że zarządzanie kryzysem w Ceucie w dużej mierze przejęły organizacje pozarządowe finansowane ze środków publicznych, co kwestionuje Vox, żądając ujawnienia kwot dotacji. We Włoszech rząd Giorgii Meloni przygotował ustawę wprowadzającą m.in. zakaz burki i limity liczby cudzoziemców w klasach szkolnych, po sprzeciwie prezydenta i episkopatu wycofując część pierwotnych propozycji. W Niemczech dane policji i Federalnego Urzędu ds. Migracji wskazują, że mimo reformy azylowej tysiące migrantów nadal trafiają do kraju nielegalnie.

GŁOSY PRASY

Ujęcia różnią się przede wszystkim skalą i tonem: Daily Sceptic i ABC operują liczbami i obrazami skali problemu (armia migrantów, obozowisko na plaży), podczas gdy El Mundo i Il Foglio skupiają się na mechanizmach instytucjonalnych - finansowaniu NGO, sporach kompetencyjnych rządu centralnego z lokalnym, śledztwach wobec lekarzy wystawiających zaświadczenia „anti-CPR”. Linia sporu wewnątrz prawicy przebiega w Hiszpanii między Vox, który podważa legitymację NGO i domaga się jawności dotacji, a PP reprezentowanym przez rząd Ceuty, który - podobnie jak Madryt - uznaje organizacje pozarządowe za niezbędne narzędzie zarządzania kryzysem.

We Włoszech Meloni ściera się nie z lewicą, lecz z własnym zapleczem instytucjonalnym - prezydentem i episkopatem - co pokazuje, że nawet rząd uznawany za twardy w polityce migracyjnej napotyka ograniczenia formalne i musi łagodzić projekty ustaw. Materiał niemiecki i brytyjski są ze sobą zgodne co do diagnozy: formalne reformy (unijny pakt azylowy, obietnice Labour) nie przekładają się na realne ograniczenie napływu migrantów. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że spory toczą się nie o to, czy problem istnieje, lecz o narzędzia jego rozwiązania - rolę NGO, zakres ustaw i granice kompromisu z instytucjami państwa - co pokazuje, że sama zmiana rządu czy przepisów nie gwarantuje kontroli nad granicami.

Źródła: NZZ · WELT · The Daily Sceptic · Il Foglio · ABC · El Mundo

13 / DEMOGRAFIA I RODZINA

Państwowa opieka rodzinna jako pułapka fiskalna - ordoliberalna krytyka programów prorodzinnych

Satyra redakcyjna: kołyska czeka na szczycie klepsydry. Ilustracja AI.

FAKTY

Instytut Family Studies opublikował 25 września raport Brada Wilcoxa i współautorów, z którego wynika, że praktykujący katolicy są najszczęśliwsi w małżeństwie: 79% regularnie chodzących do kościoła katolików ocenia swój związek jako bardzo szczęśliwy, wobec 66% osób niewierzących, a satysfakcję seksualną deklaruje 55% praktykujących katolików wobec 40% niewierzących. Słowacki Denník Postoj opisuje odwrotny trend demograficzny: odsetek nowożeńców poniżej 25. roku życia spadł z ponad połowy trzydzieści lat temu do 5-7% wśród kobiet i 3-4% wśród mężczyzn dziś, przedstawiając historię 22-letniego Filipa Labudy, którego wideo o wczesnym ojcostwie zdobyło 38 tys. polubień.

NZZ zapowiada debatę w Nationalracie o 350 mln franków na opiekę nad bliskimi, wskazując, że znaczna część środków trafia do prywatnych firm Spitex, a nie do opiekunów rodzinnych. Magyar Nemzet odnotowuje, że liczba oddanych mieszkań w pierwszym półroczu wzrosła o 22% rok do roku, choć zajawka nie precyzuje, na czym polega zapowiedziana "dziwna" sytuacja na rynku.

GŁOSY PRASY

Raport CNA i tekst Postoja domykają się w spójną narrację: religijność i wczesne małżeństwo idą pod prąd dominujących trendów (spadek liczby ślubów kościelnych o 74% od 1970 r. w USA, historyczne minima wczesnych małżeństw na Słowacji), a mimo to - albo właśnie dlatego - dają wyższą satysfakcję niż model odkładania rodziny na później, który broni się głównie argumentem o "odpowiedzialności" i stabilizacji zawodowej przed założeniem rodziny, jak w komentarzach krytyków Filipa Labudy.

Różnica leży w akcencie: CNA mówi o "paradoksie wiary i rodziny" jako zjawisku statystycznym i teologicznym, Postoj pokazuje to samo od strony jednostkowych wyborów i presji rówieśniczej. NZZ i Magyar Nemzet nie wchodzą w ten spór - poruszają osobne wątki polityki publicznej (finansowanie opieki, podaż mieszkań), przy czym NZZ zachowuje typowo ordoliberalny sceptycyzm wobec efektywności wydatków socjalnych, a Magyar Nemzet ogranicza się do suchej zapowiedzi bez oceny.

Dla polskiego czytelnika istotne jest zestawienie: dane z dwóch różnych krajów wskazują, że twarde wskaźniki demograficzne (mniej ślubów, później) współistnieją z rosnącym, oddolnym ruchem młodych ludzi kwestionujących ten model - co daje argumenty obu stronom debaty o polityce rodzinnej w Polsce.

Źródła: Catholic News Agency (CNA) · NZZ · Denník Postoj · Magyar Nemzet

14 / WOJNY KULTUROWE

Zakaz zasłaniania twarzy (burka, nikab) jako linia podziału na prawicy hiszpańskiej i włoskiej

Satyra redakcyjna: agrafka blokuje uchwyty nożyczek. Ilustracja AI.

FAKTY

Rada miejska Lleidy przyjęła uchwałę pozwalającą zakazać burki i nikabu w przestrzeni publicznej w określonych przypadkach, głosami PSC, Junts i Vox, przy sprzeciwie ERC i Comunes oraz PP; lider PP w mieście, Xavier Palau, zgłosił poprawkę o pełnym zakazie, odrzuconą przez PSC, ERC, Comunes i Junts, przy wstrzymaniu się Vox. We Włoszech wprowadzono zakaz całkowitego zakrywania twarzy w szkołach (sama zajawka, bez szczegółów). W Niemczech były prezydent Christian Wulff podtrzymał sprzed 16 lat sformułowanie, że islam należy do Niemiec, a wiceszef DFB Hans-Joachim Watzke wypowiedział się w sprawie dumy narodowej w kontekście wywołanej przez Jürgena Kloppa debaty.

We Francji ustalono, że 11 oskarżonych w sprawie zabójstwa Thomasa Perotto w Crépol w 2023 r. odpowie także za czyn z pobudek rasistowskich wobec „białej rasy i narodu francuskiego”. Grupy pro-life w USA zakwestionowały twierdzenie z pozwu, że teksańskie prawo antyaborcyjne odpowiada za śmierć Tierry Walker.

GŁOSY PRASY

Spór w Lleidzie nie przebiega między lewicą a prawicą, lecz wewnątrz prawicy: Vox głosuje za uchwałą i oskarża PP o sprzyjanie „islamizacji”, podczas gdy PP odrzuca ten sam tekst z przeciwnego powodu - uznając wyjątki (miejsca kultu, „zwyczaje społeczne”, „prawa podstawowe”) za furtkę legitymizującą noszenie zasłony zamiast ją ograniczać; ABC, blisko PP, przedstawia to jako realizm wobec pułapki prawnej, a nie ustępstwo. Wątek niemiecki pokazuje analogiczne rozdwojenie na prawicy: WELT relacjonuje zarówno apel o „zdrowy patriotyzm” z ust działacza DFB, jak i podtrzymanie przez byłego prezydenta CDU tezy o przynależności islamu do Niemiec - bez komentarza redakcyjnego rozstrzygającego, które z tych stanowisk reprezentuje linię pisma.

Sprawa Crépol we francuskim CNews podana jest jednostronnie, jako potwierdzenie tezy o „rasizmie antybiałym”, bez głosu obrony czy strony przeciwnej. Dla polskiego czytelnika istotne jest, że spór o burkę w Katalonii pokazuje, iż w Europie linia podziału wewnątrz prawicy coraz częściej przebiega nie wokół tego, czy regulować symbole religijne, lecz jak - twarde zakazy versus regulacje z wyjątkami, które w praktyce nic nie zmieniają.

Źródła: ABC · WORLD (WORLD Magazine, WORLD Radio, „The World and Everything in It”) · Catholic News Agency (CNA) · WELT · CNews (grupa Canal+/Bolloré)

15 / MEDIA I WOLNOŚĆ SŁOWA

Dziennikarze w sądach i więzieniach: od kontempt of court do aresztu za tweet

Satyra redakcyjna: mikrofon jest częściowo zasuwany jak kieszeń. Ilustracja AI.

FAKTY

Reporterzy bez Granic wraz z rodzinami Daphne Caruany Galizii, Jána Kuciaka i Georgiosa Karaïvaza wskazują na bezkarność zleceniodawców zabójstw dziennikarzy w UE, przypominając wyrok uniewinniający biznesmena Yorgena Fenecha z 2 września. W Czechach ruszył proces cywilny firmy Seznam przeciwko premierowi Andrejowi Babišowi - Seznam żąda przeprosin za nazwanie jego mediów „aktywistycznymi" i za zarzuty wobec właściciela Ivo Lukačoviča dotyczące dywidendy przez spółkę cypryjską; sąd odroczył sprawę do grudnia 2026.

W Turcji zatrzymano Alego Tarakcıego po tweecie o zapowiadanej dymisji ministra, na podstawie zarzutu „rozpowszechniania wprowadzającej w błąd informacji". W Niemczech minister kultury Wolfram Weimer proponuje ustawowy obowiązek inwestycji platform streamingowych w niemieckie produkcje, czemu sprzeciwia się Netflix. Sprawa Catherine Herridge w USA sygnalizowana jest jedynie krótką zapowiedzią bez szczegółów.

GŁOSY PRASY

Źródła nie tyle spierają się, co pokazują różne rejestry tego samego problemu: RSF mówi o bezkarności za morderstwa dziennikarzy jako systemowej porażce państw UE, podczas gdy czeski i turecki przypadek dotyczą już nie przemocy fizycznej, lecz sporów prawnych i administracyjnych wokół krytyki mediów przez władzę - Babiš broni swoich wypowiedzi jako uzasadnionej krytyki, Seznam traktuje je jako naruszenie dobrego imienia, a turecka prokuratura kryminalizuje samą zapowiedź informacji politycznej.

Junge Freiheit relacjonuje spór Weimera z Netflixem neutralnie, sygnalizując tylko ostrzeżenie platformy przed „kontrolą państwową", bez rozwinięcia argumentów żadnej ze stron. Wspólny mianownik to rosnąca gotowość władzy - czy to poprzez sąd, prokuraturę, czy ustawę - do regulowania treści i narracji medialnych, co dla polskiego czytelnika jest istotne w kontekście własnych sporów o TVP, ustawy medialne i relacje rządu z prywatnymi nadawcami.

Źródła: Le Figaro (z FigaroVox i Le Figaro Magazine) · RealClearPolitics · Karar · Echo24 / Týdeník Echo · Junge Freiheit

16 / KOŚCIÓŁ I RELIGIA

Kult Fultona Sheena jako wzór ewangelizacji medialnej

Satyra redakcyjna: z kamiennej rozety wyrasta świeży pęd. Ilustracja AI.

FAKTY

Papież Leon XIV rozpoczął 25 września czterodniową wizytę we Francji (Paryż, Lourdes, Metz do 28 września) - pierwszą oficjalną wizytę papieską w tym kraju od 2008 roku. W Paryżu odprawił Nieszpory w odbudowanej katedrze Notre-Dame, jako pierwszy papież od pożaru z 2019 roku, gdzie mówił o katedrze jako miejscu spotkania nieba i ziemi oraz wezwał francuskie duchowieństwo do odrodzenia misyjnego. Na stadionie Stade de France w Saint-Denis modliło się z nim co najmniej 80 tys. młodych katolików, a w Lourdes organizatorzy spodziewają się na niedzielną mszę ok. 150 tys. pielgrzymów przy łącznej frekwencji rzędu ćwierć miliona osób w weekend.

W Pałacu Elizejskim, w obecności prezydenta Macrona, Leon XIV skrytykował wykorzystanie nauki i techniki do celów zarobkowych - w tym manipulacji genetycznej, macierzyństwa zastępczego i eutanazji - nazywając ochronę życia obowiązkiem każdego, w kontekście legalizacji wspomaganego samobójstwa i eutanazji we Francji tego lata. Osobno CNA odnotowuje atak na konwój Catholic Relief Services w Etiopii oraz zniesienie kary śmierci w Kazachstanie.

GŁOSY PRASY

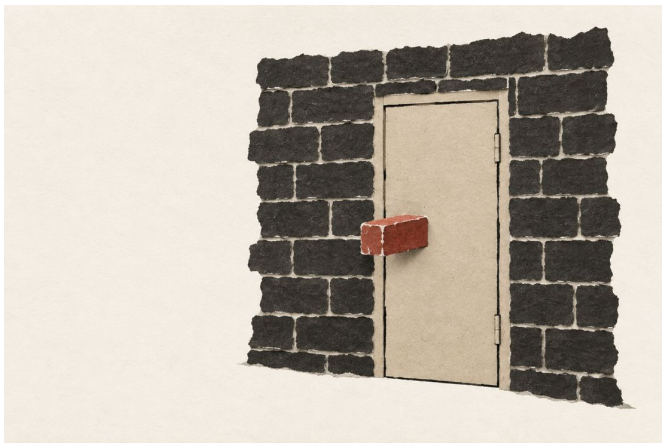
Wszystkie relacje z wizyty we Francji - CNA i Radio Maryja/Nasz Dziennik - są ze sobą zgodne co do faktów i akcentów: podkreślają symbolikę odbudowanej Notre-Dame, tłumy młodych na Stade de France oraz wezwanie papieża do misyjnego otwarcia Kościoła, mimo postępującej sekularyzacji Francji (51% bez wyznania) przy jednoczesnym wzroście liczby chrztów dorosłych o 20% rok do roku. Linia sporu pojawia się poza relacją z podróży: Observador zapowiada tekst o tym, czy Leon XIV kontynuuje, czy zrywa z pontyfikatem Franciszka, co wskazuje na wciąż otwarte pytanie o kierunek doktrynalny nowego papieża, nierozstrzygnięte w żadnym z materiałów.

Amerykańskie media konserwatywne (Fox News z komentarzem Michaela Knowlesa, The Pillar) skupiają się na innym wątku - postaci abp. Fultona Sheena jako wzoru ewangelizacji, przy czym Knowles dodaje tezę polityczną, że dziś Sheen byłby nazwany "ekstremistą", co The Pillar, jako medium niepartyjne, pomija. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że francuska wizyta pokazuje wzorzec, do którego odwołuje się też Radio Maryja: odbudowa katedry i wzrost liczby konwersji jako argument przeciw tezie o nieodwracalnej sekularyzacji Zachodu.

Źródła: Catholic News Agency (CNA) · La Nación · Observador · The Pillar · Radio Maryja / TV Trwam / Nasz Dziennik · Fox News Channel (kabel)

17 / IDEE I SPORY WEWNĄTRZ PRAWICY

Musk, tech-libertarianizm i lewicowa krytyka nierówności

Satyra redakcyjna: mur ma drzwi, których klamka jest też cegłą. Ilustracja AI.

FAKTY

W Niemczech spory o strategię wobec AfD nabierają konkretów: były minister spraw wewnętrznych Hans-Peter Friedrich (CSU) powiedział „Bildowi", że dotychczasowa strategia izolacji AfD (tzw. Brandmauer) była błędem i wezwał CDU/CSU do jasnego opowiedzenia się za niemiecką tożsamością i kulturą, obciążając winą za wzrost AfD kanclerz Merkel i częściowo Merza (Junge Freiheit). Równolegle WELT relacjonuje bieżące przetasowania po wyborach krajowych w Saksonii-Anhalt, Berlinie i Meklemburgii-Pomorzu Przednim, w tym rozmowy sondujące Berlińskiej Lewicy z SPD i Zielonymi oraz negocjacje AfD i BSW.

W Polsce Klub Jagielloński publikuje dwa teksty rocznicowe i przeglądowe: o Jacku Dukaju i jego eseju „Po piśmie" oraz o T.S. Eliocie jako punkcie odniesienia dla odbudowy ładu konserwatywnego, plus zapowiedź tekstu o powojennym neonazizmie. NZZ analizuje wypowiedzi Elona Muska o bezwarunkowym dochodzie podstawowym jako realizacji wizji Marksa. Pozostałe pozycje (La Nación, Contrepoints, Daily Friend, UnHerd, Magyar Hang) to głównie zajawki bez rozwiniętych faktów.

GŁOSY PRASY

Najostrzejsza linia podziału przebiega wewnątrz niemieckiej prawicy: Friedrich (CSU) w Junge Freiheit domaga się zniesienia „Brandmauer" i włączenia AfD w odpowiedzialność rządzenia, argumentując, że izolacja tylko ukryła wewnętrzne sprzeczności tej partii, podczas gdy WELT relacjonuje politykę establishmentu (CDU pod presją, sondowanie koalicji SPD-Zieloni-Lewica w Berlinie) bez podważania dotychczasowej strategii odgradzania się od AfD - to sam wybór newsów pokazuje odmienne aksjomaty tych dwóch tytułów, nie wprost sformułowaną polemikę.

Kontrapunktem gospodarczym jest NZZ, która przygląda się Muskowi realizującemu „lewicowy sen" o dochodzie podstawowym z pozycji krytycznej wobec technoutopii, co koresponduje z libertariańską niechęcią do egalitaryzmu widoczną w zajawkach Daily Friend i Contrepoints (krytyka „nienawiści do bogatych" u francuskich insoumis). Teksty Klubu Jagiellońskiego (Dukaj, Eliot) stoją osobno - to refleksja kulturowo-filozoficzna o kondycji konserwatyzmu, nieadresująca bieżących sporów partyjnych. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że debata o „Brandmauer" wobec AfD, prowadzona dziś głównie w kategoriach niemieckich, jest strukturalnie analogiczna do sporu o kordon sanitarny wobec radykalnej prawicy w innych krajach Europy - obserwacja, czy głos Friedricha zyska w CDU/CSU szersze poparcie, będzie testem kierunku, w jakim może pójść też debata w Polsce.

Źródła: WELT · La Nación · Junge Freiheit · NZZ · ABC · UnHerd · Klub Jagielloński (klubjagiellonski.pl) + kwartalnik "Pressje" · Daily Friend (Institute of Race Relations) · Magyar Hang · Contrepoints

18 / KULTURA I SPÓR O KANON

Rewizja mitów założycielskich lewicy i prawicy: PPS-owski zamach z 1908 i sprawa Orélien we Francji

Satyra redakcyjna: wieniec laurowy zaciska zamkniętą książkę. Ilustracja AI.

FAKTY

Mathieu Bock-Côté komentuje na łamach Le Figaro sprawę Thélysona Oréliena, haitańsko-kanadyjskiego pisarza, którego powieść "C'était ça ou mourir" typowano do Goncourta, a którego oskarżono o plagiat/oszustwo literackie za sprawą konta Balance ton Claude prowadzonego przez Samuela Fitoussiego. Do Rzeczy przypomina rocznicę akcji bojowej PPS pod Bezdanami z 26 września 1908 roku, w której uczestniczył Józef Piłsudski oraz czterej późniejsi premierzy: Walery Sławek, Tomasz Arciszewski, Aleksander Prystor i inni.

Ukraiński Tyzhden omawia nowy tom Serhija Żadana "Гімни барокових війн", wydany we wrześniu 2026 roku przez Meridian Czernowitz, łączący poezję, prozę i grafikę autora. La Nación i Letras Libres podają jedynie zajawki - odpowiednio o muzeum Malba w Buenos Aires i o książce Nadieżdy Mandelsztam "Contra toda esperanza".

GŁOSY PRASY

Wyraźny spór dotyczy tylko sprawy Oréliena: Bock-Côté stawia tezę, że środowisko literackie francuskie z góry zachwycało się powieścią z powodów ideologicznych - "obowiązkowego podziwu" wobec narracji migracyjno-antyrasistowskiej - i teraz, mimo dowodów oszustwa, nie chce się do tego przyznać, preferując dalej "logikę antyrasistowską" niż uczciwą ocenę faktów. To ujęcie jest jednoznacznie polemiczne wobec paryskiego establishmentu kulturalnego, ale opiera się na jednym źródle, więc trudno ocenić kontrargumenty drugiej strony.

Pozostałe teksty nie wchodzą ze sobą w spór - Do Rzeczy buduje afirmatywną narrację pamięci niepodległościowej, Tyzhden portretuje wojnę i pamięć u Żadana bez polemiki, a zajawki z Ameryki Łacińskiej są zbyt skrótowe, by wskazać jakiekolwiek stanowisko. Dla polskiego czytelnika istotne jest to, że francuski spór o "obowiązkowy podziw" wobec twórczości spełniającej kryteria różnorodności to zjawisko analogiczne do debat toczonych też w Polsce wokół nagród literackich i kryteriów ich przyznawania, choć akurat w tym przeglądzie polski kontekst pozostaje osobny - historyczny, nie literacki.

Źródła: Le Figaro (z FigaroVox i Le Figaro Magazine) · Do Rzeczy (tygodnik) + DoRzeczy.pl · La Nación · Український тиждень (Tyzhden.ua) · Letras Libres